

Klagande

NN

Det överklagade beslutet

Centrala studiestödsnämndens
(CSN) beslut den 3 december 2018

Saken

Bosättning

Nämndens beslut

Nämnden beslutar att NN kan härleda rätt till studiestöd från EU-rätten. Det ankommer på CSN att pröva ansökan i övrigt.

Nämndens beslut får enligt 6 kap. 11 § studiestödslagen inte överklagas.

Ärendet

NN ansökte om studiemedel för studier i Danmark med start den 3 september 2018. I samband med ansökan uppgav NN att han inte är bosatt i Sverige samt att han läst gymnasiet i Schweiz. – NN bifogade ett antagningsbesked.

CSN avslog ansökan med hänvisning till att NN inte uppfyller kravet på bosättning i Sverige och till att hans tidigare bosättning utomlands heller inte kan jämföras med bosättning i Sverige. Det framgår vidare att CSN har bedömt att det inte finns synnerliga skäl att göra undantag från kravet på bosättning. CSN anförde slutligen att CSN inte kunnat utreda om NN har möjlighet att få studiemedel enligt EU-rätten, eftersom han inte besvarat CSN:s frågor.

NN överklagade beslutet och anförde i huvudsak följande. Hans föräldrar bor i Schweiz. Hans mamma arbetade på en bank mellan 1984 – 2009. Under åren 2009 – 2014 arbetade hon som konsult mot olika bolag i Sverige. Sedan 2014 är hon anställd på ett företag i Stockholm. Hon sköter sitt jobb på distans från Schweiz, men är i Stockholm flera dagar per månad. Hans pappa arbetade i Malmö innan familjen flyttade till Schweiz. Trots att han har bott i Schweiz under en stor del av sitt liv anser han sig vara helt svensk. Han har starka anknytningar till Sverige och hela hans släkt där. Han har tillbringat alla lov hemma i Sverige och behållit kontakt med släkt och vänner. Efter att han tog studenten i Schweiz år 2017 flyttade han hem och folkbokförde sig i Sverige. Han var heltidsanställd på ett företag i Sverige under tre månader. Han anser att hans språkkunskaper i svenska ligger på en hög nivå. Han

har pluggat svenska i Schweiz och de har alltid pratat svenska hemma. – NN bifogade ett intyg om praktik.

NN inkom därefter med ett arbetsgivarintyg, avseende mamman, av vilket framgår att hon under perioden juli 2011 – juni 2014 arbetade på en skola i Zurich.

CSN överlämnade ärendet med ett yttrande och inkom därefter, på nämndens begäran, med ett tilläggsyttrande där CSN anförde bland annat följande. I ett rättsligt ställningstagande nr 1/2013 redogjorde CSN för sin bedömning av tillämpningen av bosättningskravet utifrån EU-rätten. Där framgår att CSN ställer upp ett krav på anknytning för samtliga personkategorier som omfattas av EU-rätten, dvs. även för barn till migrerande svensk arbetstagare. Det framgår också att CSN bedömer att svenska medborgare som är migrerande arbetstagare i Sverige ska behandlas på samma sätt som utländska migrerande arbetstagare. Efter ett antal avgöranden från ÖKS tog CSN beslut om ett nytt rättsligt ställningstagande nr 1/2014, där det framgår att bosättningskravet inte ska tillämpas på en studerande som har en förälder som är migrerande arbetstagare i Sverige enligt EU-rätten. ÖKS har i ett avgörande dnr. 2017–03994, bedömt att en svensk studerande, vars pappa hade utnyttjat sin fria rörlighet genom bosättning i Storbritannien och därefter återvänt till Sverige och arbetade här, inte kunde härleda rätt till svenskt studiestöd såsom barn till migrerande arbetstagare eftersom pappan inte förlorat någon rättighet när han återvände till Sverige.

Schweiz är att likställa med annat EU/EES-land vad gäller arbetstagares rättigheter och tillämpningen av förordning (EU) nr 492/2011, vilket också bekräftats av lagstiftaren. NN:s mamma bor i Schweiz och arbetar sedan en längre tid på heltid i Sverige. Det har också framkommit att hon har arbetat i Schweiz. NN:s mamma omfattas alltså av EU-rättens rättigheter för migrerande arbetstagare, och hon är de facto arbetstagare i Sverige *idag*. Att en gränsarbetare som bor i ett annat EU/EES-land men arbetar *i sitt hemland* omfattas av EU:s arbetstagareförordning och därmed har rätt till sociala förmåner från sitt eget hemland framgår bl.a. av EU-domstolens dom i mål C-212/05 (Hartmann). I domen konstaterar domstolen att maken, genom artikel 7 i arbetstagarförordningen, har en *härledd rätt* till sociala förmåner p.g.a. makens arbete.

Det framgår inte av domen om, och i så fall vilken betydelse det har att maken Hartmann var utländsk medborgare. CSN känner inte till någon EU-dom som behandlar tillämpning av arbetstagarförordningen i ett fall där *både* den migrerande arbetstagaren och den familjemedlem som härleder en rätt till studiestöd är medborgare i den medlemsstat som den sociala förmånen utbetalas från. CSN anser dock att NN är barn till migrerande arbetstagare (gränsarbetare) i Sverige. En annan utgångspunkt kan enligt CSN:s mening inte stå i överenskommelse med vad EU-domstolen uttalat om att utövandet av arbetstagarens fria rörlighet inom unionen inte får ha några negativa konsekvenser för den migrerande arbetstagaren och dennes familj. Det skulle kunna ge en avhållande verkan som innebär att svenska medborgare inte skulle förmås lämna Sverige för att ta anställning i ett annat EU/EES-land eller, i detta fall Schweiz. Mot bakgrund av vad EU-domstolen framför i mål C–212/05 (Hartmann) bör NN anses ha en härledd rätt till sociala förmåner från sitt eget hemland utifrån mammans arbete här. Sammanfattningsvis bedömer CSN att NN, utifrån mammans arbete i Schweiz och i Sverige, är barn till en migrerande svensk gränsarbetare i Sverige. Överklagandet bör därmed bifallas.

NN har beretts tillfälle att inkomma med synpunkter med anledning av CSN:s tilläggsyttrande, men han har inte hörts av.

Författningsbestämmelser m.m.

Svenska nationella bestämmelser

Av 3 kap. 23 § första stycket studiestödslagen (1999:1395) framgår att studiemedel får lämnas för studier utanför Sverige om den studerande har varit bosatt i Sverige i en sammanhängande period om minst två år under de senaste fem åren.

I 12 kap. 6 § CSNFS 2001:1 anges följande. Det krav på bosättning som anges i 3 kap. 23 § första stycket studiestödslagen gäller inte för en person som

1. uppfyllde bosättningskravet när han eller hon började sina utlandsstudier med studiestöd enligt studiestödslagen eller med utbildningsbidrag för doktorander, och
2. fortsätter att läsa med sådant stöd utan uppehåll.

I 12 kap. 6 a § CSNFS 2001:1 anges att kravet på bosättning inte gäller för en svensk medborgare som bosatt sig i utlandet på grund av sjukdom om han eller hon tidigare har varit bosatt i Sverige.

I 12 kap. 6 b § CSNFS 2001:1 anges att om det finns synnerliga skäl lämnas studiemedel även om den studerande inte uppfyller kravet på bosättning i 3 kap. 23 § första stycket studiestödslagen.

EU-rätten

Av 1 kap. 4 § studiestödslagen framgår följande. När det gäller rätt till studiestöd enligt denna lag, ska utländska medborgare jämföras med svenska medborgare om de på grund av anställning eller etablering som egenföretagare här i landet kan härleda rättigheter i fråga om sociala förmåner från

1. EU-rätten,
2. avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), eller
3. avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater å ena sidan, och Schweiz å andra sidan om fri rörlighet för personer.

Första stycket gäller även familjemedlemmar som avses i 3 a kap. 2 § första stycket utlänningslagen (2005:716) till sådana utländska medborgare. Detsamma gäller sådana familjemedlemmar till svenska medborgare som avses i 3 a kap. 2 § andra stycket utlänningslagen, om den svenska medborgaren är anställd eller egenföretagare här i landet.

I artikel 45 FEUF anges bland annat följande.

1. Fri rörlighet för arbetstagare ska säkerställas inom unionen.
2. Denna fria rörlighet ska innebära att all diskriminering av arbetstagare från medlemsstaterna på grund av nationalitet ska avskaffas vad gäller anställning, lön och övriga arbets- och anställningsvillkor.

3. Den ska, med förbehåll för de begränsningar som grundas på hänsyn till allmän ordning, säkerhet och hälsa, innefatta rätt att
- a) anta faktiska erbjudanden om anställning,
 - b) förflytta sig fritt inom medlemsstaternas territorium för detta ändamål,
 - c) uppehålla sig i en medlemsstat i syfte att inneha anställning där i överensstämmelse med de lagar och andra författningar som gäller för anställning av medborgare i den staten,
 - d) stanna kvar inom en medlemsstats territorium efter att ha varit anställd där, på villkor som ska fastställas av kommissionen i förordningar.

I artikel 7.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 492/2011 av den 5 april 2011 om arbetskraftens fria rörlighet inom unionen anges att arbetstagaren ska åtnjuta samma sociala och skattemässiga förmåner som landets medborgare.

Nämndens bedömning

Av utredningen har framkommit att NN inte har varit bosatt i Sverige i en sammanhängande period om minst två år under de senaste fem åren. Förutsättningar för undantag från kravet på bosättning enligt 12 kap. 6 – 6 a §§ i den ovan nämnda föreskriften har heller inte framkommit. För att NN ska kunna beviljas studiemedel för studier i Danmark, enligt nationella regler, krävs därför att det finns synnerliga skäl. Sådana synnerliga skäl har, enligt nämndens mening, inte framkommit. NN kan därför inte beviljas studiemedel enligt nyss nämnda regler. Frågan är då om han kan härleda rätt till studiemedel från EU-rätten.

Som nämnts ovan har NN åberopat att han är att betrakta som barn till migrerande arbetstagare, eftersom hans mamma tidigare bott och arbetat i Schweiz och numera arbetar i Sverige. Annat har inte framkommit än att uppgifterna om mammans arbete och bosättning är korrekta. NN:s mamma får därför anses vara migrerande arbetstagare i Sverige.

När det gäller tillämpningen av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 492/2011 av den 5 april 2011 om arbetskraftens fria rörlighet är Schweiz att likställas med övriga EU/EES-länder. En gränsgångare eller gränspendlare som bor i ett EU/EES-land, men arbetar i det land där denne själv är medborgare, omfattas av ovan nämnda förordning, vilket framgår bland annat av EU-domstolens dom i mål C-212/05 Hartmann.

Av rättspraxis från EU-domstolen – se bland annat mål C-308/89 di Leo, C-3/90 Bernini, C-337/97 Meeusen, C-20/12 Giersch och C-401/15 Depesme – framgår att bistånd till uppehälle och utbildning utgör en sådan social förmån som avses i artikel 7.2 i ovan nämnda EU-förordning samt att barn till migrerande arbetstagare kan åberopa nämnda artikel för att beviljas studiemedel på samma villkor som barn till arbetstagare som är bosatta i landet.

Mot bakgrund av det ovan anförda finner nämnden att NN är att betrakta som barn till migrerande arbetstagare och att han därmed kan härleda rätt till studiestöd från EU-rätten. Det får ankomma på CSN att pröva ansökan i övrigt.

Hans Göran Åhgren

Lisa Phiri

Beslutet har fattats av: Charlotte Waas, ordförande i nämnden, Hans Göran Åhgren, direktör, samt ledamöterna Ewa Gullfeldt, Sebastian Hasselström, Mikael Herjevik (ersätter Hans Eklund) samt Kristina Salenstedt Linder
Föredragande: Lisa Phiri

Kopia till CSN